

הרה"ג רבי גדליה רבינוביץ שליט"א אדמו"ר ממונסטרישצ'ה

כח ההקשבה*

איתא במדרש (דב"ר י,א): הלכה אדם מישראל שהיה חושש באזנו מהו שיהא מותר לרפאותו בשבת, כך שנו חכמים כל שספק נפשות דוחה את השבת, וזו מכת האוזן אם סכנה היא מרפאים אותה בשבת, רבנן אמרי מבקש אתה שלא לחוש באזניך ולא אחד מאיבריך הטה אזנך לתורה ואת נוחל חיים, מנין, שנא' הטו אזנכם ולכו אלי, שמעו ותחי נפשכם, אי"ר חנינא בר פפא כל מי שמסיר אזנו משמוע תורה תפלתו נמאסת שנא' מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה, ר' לוי אמר האוזן לגוף כקינקל (מעשה רשת ושככה) לכלים, שכן הקינקל כמה כלים ניתנין עליו ואת נותן מוגמר (מחתה שנותנים עליה גחלים ועליהם בשמים) תחתיו וכולם מתעשנים, כך מאתים וארבעים ושמונה איברים שבאדם הזה על ידי האוזן כולן חייין, מניין, שנא' שמעו ותחי נפשכם - אמר הקב"ה אם הטית אזנך לתורה כשתבא לפתוח בד"ת הכל משתתקים לפניך ושומעים דבריך כשם שהטית אזנך לשמוע ד"ת, ומהיכן את למד, ממשה רבינו, שע"י שהטה אזנו לתורה בשעה שבא לפתוח בד"ת נשתתקו העליונים ותחתונים והאזינו דבריו, מנין, ממה שקרינו בענין האזינו השמים ואדברה וגו' עכ"ל.

והנה מה שאמר שאם יש סכנה במכת האוזן מחללים עליה השבת הוא מבואר בגמ' ע"ז (כח,ב): אמר רבה בר זוטרא אמר ר' חנינא מעלין אזנים בשבת, ופירש"י: גידי אזנים פעמים שיורדין למטה ומתפרקין הלחיים וצריך להעלותן, ויש סכנה בדבר עכ"ל. אלא דקשה דמאי שנא אוזן דנקט במדרש, הא אותו דין נאמר גם בכל האברים שאם יש בהם סכנה מרפאים אותם בשבת, והרי בגמ' שם גופא קאמר אחר כך: עין שמרדה (שרוצה לצאת כאדם המורד ויוצא) מותר לכוחלה בשבת, וא"כ מאי שנא אוזן דנקט כאן במדרש.

אולם ביאור המדרש הוא שבאמת דין זה שייך בכל אבר שיש בו סכנה לגוף, ועיקר החידוש שבא ללמדנו שבל נחשוב שאם הוא אבר יחידי, ובפרט אם הוא אבר חיצוני, אזי אין סכנה לגוף, לכן משמיענו שגם באוזן שהיא אבר חיצוני בכל זאת יתכן שתהיה בה סכנה לגוף כולו ומחללים עליה את השבת. ומאחר דאמריי שיתכן שכל חיות הגוף תהא תלויה באוזן שוב יש לנו ללמוד

* שיחה שנמסרה בכולל, בעשיית תשי"ע.

ממנה על חשיבות האוּזון לגבי רוחניות האדם.

והענין הוא דכתיב (דברים ד, יב) וידבר ה' אליכם מתוך האש קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול, ולמדים אנו מזה שעיקר המגע שלנו עם אלוקות הוא ע"י שמיעה ולא ע"י ראייה. וממילא דעיקר עבודת השי"ת היא בכח ההקשבה ולא בכח הראייה. והטעם לזה הוא שמטבע הראייה הוא שהיא מסיטה את האדם מריכוז, שהרי עיני האדם משוטטות כל הזמן וקשה להן להתרכז בנקודה אחת לזמן רב. אבל אם האדם עוצם את עיניו הוא יכול להתרכז בהקשבה לקול אחד בלבד. ולכן כח ההקשבה הוא המבוא לקשר עם רוחניות.

ועל זה נאמר מזמור שלם בתהלים שכתוב בו: קול ה' על המים, א-ל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים, קול ה' בכח, קול ה' בהדר, קול ה' שובר ארזים, וישבר ה' את ארזי הלבנון, וירקידם כמו עגל, לבנון ושריון כמו בן ראמים, קול ה' חוצב להבות אש, קול ה' יחיל מדבר, יחיל ה' מדבר קדש, קול ה' יחולל אילות, ויחשוף יערות, ובהיכלו כולו אומר כבוד (תהלים כט, ג-ט), וכמו שכתב הרמב"ן (שמות יט, כ): ומזה תבין מה שאמרו רבותינו תמיד במדרשי הגדות כי בשבעה קולות נתנה התורה, והם שהזכיר דוד במזמור הבו לה' בני אלים עכ"ל. והיינו כמו שנתבאר שגילוי ה' בבריאה היא דוקא דרך הקול - קול ה' המחלחל בכל הבריאה כולה. ובכן זוהי הדרך להשגת אלוקות - לפתח כושר ההקשבה.

ויתכן שעל זה נאמר בפסוק (שמות יט, ט) ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, שאם לא היה משה מכוסה בערפל אז היו בני ישראל מסתכלים על משה ועל סביביו, ובגלל זה היו מסיחים דעת מדיבורו של הקב"ה עם משה, אבל אחרי שמשה רבינו היה מכוסה בערפל א"כ לא היה להם במה להסתכל, ולכן היו יכולים להתרכז בדברי הקב"ה, והתרכזות זו הביאה לידי אמונה שנשארה לדורות.

ומהאי טעמא כתיב (מלכים ב ג, טו) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה', וכן כתיב (שמואל א י, ה) ויהי כבואך שם העיר ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם נבל ותוף וחליל וכנור והמה מתנבאים, שעל ידי ההקשבה לנגינה מפתח אדם את כח ההקשבה שלו, והוא בא במגע עם רוחניות, וע"י זה שורה עליו רוח הקודש.

ומאחר שכח ההקשבה הוא כל כך חשוב להשגה רוחנית, לכן איתא בגמ' מגילה (לב, א): ואמר ר' שפטיה אמר ר' יוחנן כל הקורא בלא נעימה ושונה

בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וגו', מתקיף לה אביי משום דלא ידע לבסומי קלא משפטים לא יחיו בהם קרית ביה, אלא כדרב משרשיא דאמר שני תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת ואין נוחין זה את זה בהלכה עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם. והדברים תמוהים ביותר, דהא רב משרשיא מפרש את הפסוק באופן אחר לגמרי ממה שפירש אותו ר' יוחנן, ולכאורה אין לדבריו שום קשר עם דברי ר' יוחנן, וא"כ קושית אביי על ר' יוחנן במקומה עומדת. אולם לפי מה שנתבאר לא קשה מידי, דאין הכוונה על יכולת הניגון בלבד, אלא העיקר הוא בפיתוח כח ההקשבה, וע"י פיתוח כח ההקשבה תלמידי חכמים נוחים זה לזה בהלכה, שהרי כל אחד מוכן להקשיב לדברי השני. וזוהי כוונת ר' יוחנן באומרו הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה, שהנעימה כאן מורה על שתלמידי חכמים נוהגים זה עם זה בדרכי נועם, וזה בא מכח ההקשבה שהם משיגים ע"י שהם שונים בזמרה.

ולפי זה יש לפרש מאי דתנן באבות (פ"ג מ"ז) המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, וכתב רבינו יונה בספר היראה: ואל יפסיק משנתו לדברים בטלים, כי אף לומר מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה אשר יש בו דבר שבח שמברכין עליהן ברוך שככה לו בעולמו הרי זה מתחייב בנפשו. ולכאורה צריכים להבין מה כל כך גרוע במה שהאדם מפסיק ממשנתו לתת שבח והודאה לבורא יתב' על יופי בריאתו. אולם לפי מה שנתבאר בדברינו החסרון הוא במה שממיר כח ההקשבה בכח הראיה, שבמקום לשמוע דבר ה' שבתורה ולשמוע על ידו קול ה' המחלחל בכל הבריאה הוא מסיטו ליופי חיצוני שהוא משיג ע"י הראיה, ולפיכך הוא מתחייב בנפשו שעיקר החיות הרוחניות משיגים ע"י כח ההקשבה.

ויותר מבכל הדורות הקודמים, האתגר הגדול של הדור שלנו הוא להתרכז בכח זה של ההקשבה. התפתחות התקשורת החזותית פותחת לפנינו עולם ומלואו עם כל הטוב והרע שבו, ועל ידה אנו מוצפים במבול של מידע - מידע חיובי וגם מידע שלילי, וזה גורם לבלבול המוח ולהסטת הלב מן העיקר, והוא הפניה המרוכזת לקדושה ולרוחניות. ועל כן שומה עלינו מפעם לפעם לעצור ולהפנות עורף לכל המחשבות הטורדות ולהתרכז בהקשבה, ורק ע"י זה אפשר לבוא במגע עם רוחניות - לשמוע את קול ה' המחלחל בכל הבריאה כולה.

ולכן קאמר המדרש שאם אתה מבקש שלא לחוש באזניך אזי הט אזניך לשמוע דברי תורה, והיינו דיודע הוא דכל כשרון מתפתח כשמשתמשים בו, אבל כשאין משתמשים בו אזי הוא מתנוון, ואם האדם רוצה שכושר ההקשבה שלו יהא מפותח הוא צריך להשתמש בו, והיינו ע"י שְׂיטָה אזניו לדברי תורה, וכאשר הוא עושה כן מחיה את כל עצמיותו. וכאשר האדם מטה אזניו לדברי תורה אזי זה משפיע לא רק עליו אלא על כל הבריאה כולה, שגם השמים והארץ משתתקים ושומעים לדברי תורה.

ומעתה חוזרים אנו לבאר דברי המדרש, דקאמר: מבקש אתה שלא לחוש באזניך ולא אחד מאיבריך הטה אזניך לתורה ואת נוחל חיים, מנין, שנא' הטו אזנכם ולכו אלי, שמעו ותחי נפשכם. ולכאורה למה מדגיש כאן האוזן, וכי עיקר הלימוד הוא באזניים, הלא צריך עינים כדי להסתכל בספר וצריך ראש כדי להבין ולהשכיל בדברי תורה. לכן נראה שמדגיש כאן האוזן מפני שעל ידה הוא מתרכז לשמוע קול ה' המדבר בתוך התורה, וכאשר מידבק האדם לקול ה' המדבר אליו מתוך התורה אזי הוא מקבל חיים, וכדכתיב (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

וממשיך המדרש לאמר: כל מי שמסיר אזניו משמוע תורה תפלתו נמאסת שנא' מסיר אזניו משמוע תורה גם תפלתו תועבה, ולפי מה שנתבאר ההדגשה כאן ג"כ היא לשמוע את קול ה' המדבר בתוך התורה, ואומר שמי שאינו עושה כן הרי זה כאילו מפנה עורף לה', וא"כ איך יוכל לפנות אל הקב"ה שהוא ישמע אליו. וממשיך המדרש ואומר: אמר הקב"ה אם הטית אזניך לתורה כשתבא לפתוח בד"ת הכל משתתקים לפניך ושומעים דבריך כשם שהטית אזניך לשמוע ד"ת. וכוונתו לומר שמי שמטה אוזן לשמוע דבר ה' הכל משתתקים לפניו, ואין אף אחד מכל הברואים יכולים להפריע לו בתפלתו. ולמידים אנו מזה שהמגע שלנו עם אלוקות הוא דוקא ע"י כח ההקשבה, ובמקביל הקב"ה שומע ומקשיב לקול תפלתנו ושועתנו, אכ"ר.